

DR. YUSUF ADIGÜZEL

1973 yılında Adana'nın Kozan ilçesinde doğdu. 1995'te Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayımcılık Bölümü'nü bitirdi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda 1998'de Yüksek Lisansını, 2004'te Doktora programını tamamladı. 2006 yılında Londra Üniversitesi SOAS Enstitüsü'nde Medya eğitimi aldı.

1996-2004 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) ve bağlı şirketlerde yöneticilik yaptı. 2004 yılından bu yana Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü olarak çalışmaktadır. TMSF'deki görevi süresince bir çok merkez medya kuruluşunda yöneticilik yaptı.

İletişim Sosyolojisi, Kurumsal İletişim, Sivil Toplum Kuruluşları, Göç Sosyolojisi, Avrupa'daki Türkler ve Türk Dernekleri konularında bilimsel araştırma ve çalışmalarını sürdürmektedir.

2001 yılında Şehir Yayınları'ndan çıkan "Kültür Endüstrisi" isimli bir kitabı bulunan Adıgüzel, evli ve üç çocuk babasıdır.

Almanya Türkleri'nde
DİL-DİN-KİMLİK

Dr. Yusuf Adıgüzel

Şehir yayınları

Almanya Türkleri'nde
DİL-DİN-KİMLİK

Dr. Yusuf Adıgüzel

şehir yayınları

ŞEHİR YAYINLARI: 45

Sosyoloji: 3

Kitabın Adı ve Yazarı

Almanya Türkleri'nde

DİL-DİN-KİMLİK

Dr. Yusuf Adıgüzel

© Şehir Yayınları

(Şehir Yayınları bir "İşaret" organizasyonudur)

Dizgi

Y.A.

Mizanpaj

Ertuğrul Özalp

Baskı-Cilt

Step Ajans

Göztepe Mah. İnönü cad. No: 78, Bağcılar-İst.

Kapak

Selim Cayık

1. bsk. İstanbul 2011

ISBN

978-975-350-239-9

Sertifika no

15826

Şehir Yayınları

Ankara cad. No: 31/63 34410 Çağaloğlu-İstanbul

Tel: (0 212) 519 17 28 — 528 30 61-62-63

Fax: (0 212) 528 30 59

www.sehiryayinlari.net

sehir@isaretyayinlari.com.tr

İÇİNDEKİLER

Önsöz7

BİRİNCİ BÖLÜM

Almanya'daki Devlet Okullarında

“İslam Din Dersi” Sorunu

ve Çözüm Arayışları

Giriş13

“İslam Din Dersi” Sorunu17

“İslam Din Dersi” Sorununun

Çözümü Kapsamında

Almanya İslam Konferansı21

Türkçe Din Dersi Tartışmaları24

Sonuç31

Kaynakça35

İKİNCİ BÖLÜM

Almanya'da Kültürel Bir

Çatışma Alanı Olarak Türkçe

Giriş41

Almanya'da Çatışma Alanı Olarak Dil44

Almanya'da Türkçe Konuşma Ortamları49

Üçüncü Kuşakta Türkçe52

Almanya Türkleri'nin Ana Dili Mücadelesi59

Sonuç67

Kaynakça69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Diasporadaki Kimlik Algılamalarına

Göç Tipinin Etkisi/Almanya ve İngiltere

Türk Toplumlarının Karşılaştırılması

İÇİNDEKİLER

Giriş	75
Almanya ve İngiltere Türk Topluları	77
• Almanya Türk Toplumu	77
• İngiltere Türk Toplumu	80
Göç ve Göçmen Tipolojileri Açısından Almanya ve İngiltere'deki Türkiye Kökenliler	83
• Göçün Süresi: Geçici-Kalıcı	84
• Göçün Boyutu: Bireysel-Kitlesel	85
• Göçün Sebebi: Zorunlu-Gönüllü	87
• Göçün Hukuki Statüsü: Yasal-Yasadışı	90
Göçmenlerin Kültürel Kimlik Algılamaları	91
Göçmen Sivil Toplum Kuruluşları	98
Sonuç	103
Kaynakça	107

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Almanya'daki Türk Çatı Örgütlerinin AB'ne Bakışı

Giriş	113
Almanya'daki Türk Derneklerinin Ortaya Çıkışı	114
Almanya'daki Türk Sivil Örgütlenmesi	121
Türk Derneklerinin İşlevleri	126
Türk Çatı Örgütlerinin Avrupa Birliği'ne Yaklaşımları	129
Sonuç	135
Kaynakça	139

ÖNSÖZ

30 Ekim 2011 Almanya'ya işgücü göçünün başlamasının 50. yılı... Max Frisch'in “Biz işçi istemiştik, ama insanlar geldi” sözüyle özetlediği gibi, 1961'de başlayan Türkiye'den Almanya'ya kitlesel işgücü göçü, aile birleşmesi ve yeni nesillerin dünyaya gelmesiyle ekonomik yönünden çok, sosyal yönü ağır basan bir boyut kazandı. 2010 yılı verilerine göre 836.000'i Alman vatandaşlığına geçmiş, 2.812.000 Türkiye kökenli insan Almanya'da yaşıyor.

Türkiye'den büyük ümitlerle ve sadece birkaç yıllığına, para kazanıp dönmeyi düşünerek giden birinci kuşaktan, Almanya'da doğup büyüyen dördüncü kuşağa gelinceye kadar nesillerle birlikte sorunlar da büyüdü. Bireysel sorunların yerini, toplumsal sorunlar aldı. Yeni vatandaki, yeni kuşakların sosyal, psikolojik, eğitim ve benzeri sorunları, bireylerin, hatta sivil kuruluşların kendi başlarına çözebileceklerinden çok daha büyük boyutlar kazandı. Artık Türkiye'den ziyade, Almanya yeni vatandaşlarının sorunları ile ilgilenmek durumundadır.

2000 yılından itibaren 10 yılı aşkın bir süredir, Almanya'daki Türkler ve Türk Kuruluşları üzerine çalışmalar yapmaktayım. Yeterli olduğunu söylemek zor olsa da, yurtdışındaki Türkler ile ilgili bilimsel çalışmalar, araştırmalar, raporlar, haber ve yorumlar artarak devam ediyor.

Bu kitapta daha önce farklı dergilerde yayımlanmış üç makale ve Hollanda'da İngilizce olarak 2009 yılında yayımlanan bir kitaptaki makalenin Türkçe versiyonu yer almaktadır.

İlk olarak, Almanya'daki devlet okullarında “İslam Din Dersi” sorunu ve çözüm arayışları işlenmiştir. Hristiyanlığın hakim olduğu bir toplumda büyüyen Müslüman çocukların nasıl bir dini eğitim alacakları, bu eğitimden kimin sorumlu olacağı, din derslerinin içeriği gibi konular “misafir işçi” söy-

leminden bu yana sürüp gitmektedir. Artık neredeyse 1.000.000 öğrencisi bulunan Almanya Müslümanları'nın “İslam Din Dersleri” ile ilgili sorunları devam etmektedir. Burada sorunun boyutları, İslami kuruluşların çabaları ve Almanya Devleti'nin “İslam Konferansları” ile çözüm arayışları ele alınmaktadır.

İkinci bölümde, Almanya'da kültürel bir çatışma alanı olarak Türkçe konusu işlenmiştir. Kültürün bir taşıyıcısı olarak dil, Almanya Türkleri ile Almanya Devleti arasındaki entegrasyon veya asimilasyon tartışmalarının temelini oluşturmaktadır. Almanya kendi dilini göçmenlere öğretmeyi entegrasyon politikasının en başına oturturken, Almanya Türkleri de kültürel kimliklerinin yaşatılabilmesi ve yeniden üretilmesi açısından hayati önem taşıyan Türkçe'nin resmi okullarda okutulabilmesi için çaba sarfetmektedirler.

Üçüncü bölümde, diasporadaki kimlik algılamalarına göç tipinin etkisi işlenmiştir. Burada iki farklı alan araştırmasının verilerinden yola çıkarak Almanya ve İngiltere'deki Türkiye kökenlilerin kimlik algılamaları karşılaştırılmıştır. Araştırmalar, göçün oluş tarihi, süresi, zorunlu veya gönüllü olması, yoğunluğu, yasal veya yasadışı yollarla gerçekleşmiş olmasının göçmen toplumun kültürel kimlik olarak farklı yapılmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır.

Son olarak Almanya'daki Türk çatı örgütlerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılması ile ilgili görüş ve tavırları ele alınmıştır. Bu makale 2009 yılında editörlüğü Talip Küçükcan ve Veyis Güngör tarafından yapılan *Turks in Europe* kitabının bir bölümü olarak “*Turkish Organisations In Germany and Their Views On The EU*” adıyla yayımlanmıştır. Makalede Almanya'daki dokuz farklı Türk çatı kuruluşunun AB, Türklerin Almanya vatandaşlığına geçişleri, Türkiye kökenlileri kimlik olarak nasıl tanımladıkları gibi konular üzerinde durulmuştur.

ÖNSÖZ

Türkiye'den uzakta milyonlarca Türkiye kökenli insanın yaşadığını ve bu topluluğun bugüne kadar yapılanlardan daha fazla sosyolojik çalışma yapılmasını hakettiğini gerçeğini vurgulayan ve beni Almanya'daki Türkler ve Türk kuruluşları konusunda çalışmak noktasında cesaretlendiren saygıdeğer hocam Prof. Dr. H. Musa Taşdelen'e teşekkürü bir borç bilirim. Dostluğunu her zaman yanımda hissettiğim sevgili hocam Prof. Dr. İsmail Coşkun'a da bu vesile ile bir kez daha teşekkür ederim. Ayrıca Almanya'daki çalışmalarım süresince büyük destek aldığım gazeteci dostum Ali Kılıçarslan'a ve büyük bir açıklık ve samimiyetle kurumsal bilgilerini paylaşan bütün Türk çatı kuruluşlarının yöneticilerine minnettarım.

Kitabın, özellikle Almanya'daki Türkiye kökenliler ve diasporada din, dil, kültürel kimlik meselelerine ilgi duyan ve bu konularda çalışmalar yapanlara küçük de olsa bir katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Dr. Yusuf ADIGÜZEL
Haziran 2011, İstanbul